

Inhoud

Voorwoord	9
'Fryske fiersichten' niet zichtbaar.....	13
Overzicht bestuursperiode 1930-1950.....	13
De periode 1930-1940	14
De inval van de Duitsers.....	15
Mei 1940 tot mei 1943.....	15
Mei 1943 tot september 1944.....	16
September 1944 tot mei 1945.....	17
De periode mei 1945-1950.....	18
Franeker en omstreken.....	19
De bewoners, arm, behoeftig, gemoedelijk en ingetogen	19
Veel handwerkers en 'boeren'	22
'Het zwarte gat' van de stad.....	22
Van de ene ellende in de andere	23
Franeker, een grote Duitse garnizoensstad	23
NSB'ers en bedreigingen.....	25
Verzet in en rondom Franeker.....	26
'De inrichting' gevangen tussen goed en kwaad.....	29
Joden uit inrichting onder protest gedeporteerd.....	30
Van goed, twijfel en kwaad	31
Werkverschaffing en deportaties	32
Vergeldingen Sexbierum, Herbayum, Menaldum, Dongjum en Dronrijp.....	33
Franeker regio helpt veel kinderen en vluchtelingen.....	34
Saakstra's brug geen belemmering.....	34
Geen 'bijtjesdag' in Franeker?	35
Franeker aan ramp ontsnapt?	35
Kauwgom, wittebrood, 'kornetbief' en aangespoelde lijken	35
Franeker in WOII perspectief.....	37
Uitgangssituatie in 1940.....	37
Het stadsbestuur	37
Hulp aan burgers.....	37
Oorlogsgevolgen in de stad en regio.....	37
De 63 slachtoffers uit de Franeker regio	38
Tragische voorvallen Franeker regio nader bekeken.....	38
Voorval Sexbierum	38
Voorval Herbayum/Midlum	38
Voorval Menaldum	39
Voorval Dongjum	40
Voorval Dronrijp.....	41
Voorval Kie.....	42
Toekomst Franeker ligt in verleden.....	44
Trage procesgang en lange nasleep.....	44
Van vrijspraak tot doodstraf.....	45
De 'zinvol-zinloos' beoordeling.....	47
Hét duivels dilemma, 'Burgemeester in oorlogstijd'	48
Vrede en vrijheid, meer dan beschermen waard	48
Betekenis en conclusies	50
Algemeen	50
Internationaal	52
Nederland	53
Frieslân.....	57
Franeker	60
Slotbeschouwing.....	63
Dankwoord.....	66
Bijlage I: De Tweede Wereldoorlog in historisch perspectief.....	67
De 20 ^{ste} eeuw, de eeuw van de haat.....	67
Respect voor allen die zich verzetten.....	67

Inhoud

Vrede en vrijheid in Europa	67
Het perfectioneren van ‘het doden’	67
Internationale WOII oorlogsaspecten	68
De uitgangspositie	68
Regering en bestuur.	68
Europa kon zich zelf niet bevrijden	68
Meer dan 100 miljoen slachtoffers	69
Nog steeds duistere operaties	69
Vergaande gevolgen.	69
De waanzin	70
Jodenvervolging lang voor WOII bekend	70
De joden hebben helemaal niets geleerd	70
De werkelijkheid van alle dag	71
Nationale WOII oorlogsaspecten	71
De uitgangspositie in 1940	71
Rampenkabinetten in successie	72
Koningskoppel zonder verdiensten.	75
PECR, ‘The greatest show on earth’	77
De dagelijkse gang van zaken.	77
Verzet in Nederland	79
De oorlogsgevolgen nader bekeken	80
De bevolking	81
Blunders en besluitvormingsfouten	82
Friëslân in WOII perspectief	82
Uitgangspositie in 1940.	82
De eindpositie van de provincie in 1945.	82
De ontwikkeling van Friëslân	83
Friëslân militair.	84
Magneet en paradijs voor onderduikers	84
Het Friëse verzet in perspectief.	84
Friëslân tijdens de bezetting	89
Hulp aan mensen	89
De Friëse bevolking en meten met twee maten.	89
Fouten waren opgelegd pandoer	89
De bevrijding	90
Blunders en besluitvormingsfouten in Friëslân	90
Zwijgen en overdrijven, een WOII oorlogsfenomeen?	91
Recente publicaties brengen de werkelijkheid	92
Oorlogsmythen ontrafeld	94
Bijlage II: Tijdlijn van relevante WOII-gebeurtenissen in Friëslân	98
1909 - 1939 (de crisisjaren)	98
1940 (het land onder de voet gelopen)	99
1941 (de jodenvervolging duidelijk zichtbaar)	103
1942 (onderdrukking en vervolging op hoogtepunt)	106
1943 (Friëslân magneet voor onderduikers)	109
1944 (sabotage en vergeldingen)	113
1945 (disproportioneel geweld en bevrijding)	120
1945 - 1950 (de ‘dollemans’-politiek)	124
Lijst van afkortingen	125
De uitspraken samengevat	126
Geraadpleegde bronnen en literatuur	129
Noten	132
Index	139

Inhoud

Afbeeldingen en tabellen:

Afb. 1. De bezetting van gebouwen in Franeker	20
Afb. 2. Duitse verdedigingswerken rond Franeker.....	27
Afb. 3. Duitse mijnevelden rond Franeker.....	31
Afb. 4. Waarschuwing voor mijnen rond Franeker van burgemeester Van der Vlis	32
Afb. 5. De WOII gevolgen in Franeker	46
Afb. 6. Waar een mens tot beest wordt.....	72
Afb. 7. Afscheid der Joden van Nederland.....	76
Afb. 8. De gevolgen van WOII in Nederland.....	79
Tabel 1. Voorvallen uit de Franeker regio.....	39
Tabel 2. Overzicht van gevallen in Friesland en Franeker	45
Tabel 3. Samenvatting WOII betekenis en conclusies	50
Tabel 4. Overzicht economisch verschil geallieerden/asmogendheden	68
Tabel 5. De holocaust in cijfers.....	73
Tabel 6. Nederlandse kabinetten in de periode 1929 - 1951	78
Tabel 7. Overzicht van onderduikelementen in Friesland.	82
Tabel 8. Overzicht inschatting omvang/ernst van de oorlogsactiviteiten in Friesland.....	86